

ARRIGORRIAGA.

BILBOTAR ELKARGO "EUSKAL-ERRIA-RI."

POESIA PREMIADA, CON MEDALLA DE PLATA EN LOS JUEGOS FLORALES
DE SAN SEBASTIAN DE 1883.

Azalkaya: «Gizon aundi aen oroitza bizi bedi gugan.»

Euskal-erriko arkaitz ta mendi
Goyetan ¿zér da gertatzen?
¿Zergatik dira, len paketsuak
Ziran gizonak armatzen?
¿Eta zergatik beren aizkorak
Dituzte gora jasotzen,
Eguzkiyaren errañuagaz
Dutela diz-diz egiten?
¿Zerr?... Jakin dute nola Malatoz
Onontz Ordoño datorren.

Jakin dute ¡bai! nola datorren
Arrokeriyaz beterik;
Nola datorren Euskal-arraza
Menderatzea pentsarik;
Sola datorren Asturiyako
Martizti¹ danak arturik;
Nola datorren zulepakiyak,²
Mendiyak, charak pasarik,
Garaipenezko soñu gozoak
Kantatutzea usterik.

Nola datorren jartzera mendi
Gañetan bere bandera,
Gure lurretik Euskaldun-lege
Maitagarriyak kentzera;
Nola datorren aritz bortitzak

Igarturikan uztera:
Nola datorren, atzerritarren
Legeak emen sartzera,
Su-garrarekin, burniyarekin
Euskal-erriya galtzera.

Au jakitean, Bizkaitar danak
Ariñ azkonak arturik,
Guda-zantzoaz ibarretara
Guzti-guztiyak bildurik,
Beren biyotza sort-erriyaren
Maitasunagaz suturik
Aurrera doaz; aurrera pizkor,
Ausartasunez³ beterik,
Dirudiyela festa batera
Dijoazela pozturik.

Itsas-ertzean burrukaturik
Dabiltzan bagen antzera,
Martizti biyak etorri dira
Paduran alkar jotzera
Batzuek datoz beren echeak,
Mendi gozoak zaitzera;
Datoz beretan dauzkaten gauza
Maiteakgatik iltzera,
Eta besteak, paketsu zeuden
Gizonak gerran jartzera.

(1) Ejército.— (2) Barrancos.— (3) Valor, denuedo.

Batzuek datoz sort-erriyaren
Premiyagatik armarik;
Datoz erriyak ematen duen
Indarrarekin suturik;
Besteak datoz garaipenaren
Izenak oso zurturik,
Utsa bezela lurreratzen dan
Ondraren nayez beterik,
Sort-erriyaren maitetasuna
Zer dan, nonbait, ez jakiñik.

Ez jakiñikan, inolaz, zer dan
Euskal-erriko semea;
Ez jakiñikan dala mendiyak,
Arkaitzak beziñ tinkea;¹
Ez jakiñikan bere biyotza
Dagola ausartzaz² betea;
Ez jakiñikan nolakoa dan
Euskaldun baten sutzea,
Begiratzean pelleburuan³
Bere sort-erri maitea.

¡Orra, begira! nola Zuriyak
Azkona duen jasotzen;
Nola suturik Bizkaitarrai
Dien otsarez⁴ esaten:
«Mutillak, gogor! ¡goazen aurre
Bildurra dute sentitzen (ra!
Areriyoak,⁵ ikusitzean
Nola geraden alaitzen;
¡Aurrera, bada! birrindurikan⁶
Paduran geldi ditezen.»

«¡Aurrera goazen!» esanaz, doa;
Eta Bizkaitar guztiyak
Berekin doaz dardaraturik
Beren azkon ta geziyak.
Isuritzen dan odolaz, jartzen
Dira gorririk arriyak;
Arretzen dira, zikintzen dira

Ibaiko ur, len garbiyak;
Gorputz illotzez estalirikan
Gelditzen dira zelaiyak.

Eroritutzen dira zelaiyan
Illak alkarren gañean;
Eziñ liteke, ¡ainbeste dira!
Ibilli beren artean;
Burusariyak, nausiyak daude
Mendekoakin nastean;
Azkenik, illik Ordoño bera
Eroritzen da lurrean,
Nola zuaitz bat lurreratzen dari
Aizkoraz jotzen danean.

Asturiatar bizi diranak
Au dutenean ikusten,
Ariñ ta pizkor asitzen dira
Emendik iges egiten;
Eta Zuriya Bizkaitarrakin
Dijoa beren ondoren
Otsareturik, Malatorañ
Diela tinke jarraitzen,
Basauntzai dien bezela
Zakurrak sangaz segitzen.

Irichitzean Bizkaiko mukan
Dagoen aritz dontsura,
Begiratzean nola dituen
Goitzen adarrak Zerura,
Zuriyak dio: «Mutillak, itzul
Gaitezen lengo lekura;
Gerra amaitu da; biur gaitezen,
Bada, Bizkaiya barrura,
Bizi gaitean pake gozoan,
Len bizi giñan modura.

Etortzen dira Padura-aldera,
Biyotza pozez beterik,
Eche maitera biurtu naiyan

(1) Firme.—(2) Valor.—(3) En peligro.—(4) Con entusiasmo.—(5) Los enemigos.—(6) Destrozados.

Choriyak Beziñ ariñik;
 Pozturik datoz, baña ikustean
 Anai laztanak illotzik
 Zelai gañean, samintzen dira,
 Gelditzen dira tristerik,
 Len zuten pozak, utsirudiyen
 Moduan iges egiñik.

Lurperatutzen dituzte gorputz
 Illikan dauden guztiyak;
 Sayatzen dira, maitetasunez
 Sendatu nairik eriyak,
 Naiz izan oek beren lagunak,
 Naiz izan beren etsaiyak;
 Eta dizkate Jaungoikoari
 Ematen esker zintiyak,¹
 Uztarri gabe diradelako
 Paketsu beren mendiyak.

.....

Ala desegin ziran Ordoñok

Zituen uste guziyak,
 Egun-sentiyen diran. bezela
 Desegindutzen odeiyak;
 Bada Zeruan bilduagatik
 Pilla trinko beltz aundiyak.
 Jardunagatik jazarran gogor,
 Ditu garaitzen argiyak,
 Mundu onetan gezurzaleak
 Dituen eran egi yak.

¡Umant argiyak! Nola mendiyen
 Zutikan dagon aritza,
 Gizaldiyetan igartu gabe
 Beraren embor bortitza,
 Eünki danak igarorikan
 Gugana zuen oroitza
 Modu berean etorri zaigu,
 Zerren umanten bizitza
 Betikoa dan: illtzeagandik
 Irichi zuten garaitza.

CARMELO DE ECHEGARAY.

NEG U A R I .

AMALAUDUNA.

Negu baltz ta mótxa² bizar zuriókaz
 Atorkígu leiaz³ kikilduterà?⁴
 Zeru urdiñári laño arreakaz⁵
 ¿Zertan ichi deútsak arpegi ederrá?
 Agura zitála arnasa otzókaz
 lpar erriráño oa atzerá
 Eure alderdian agó ekachókaz
 Etorri bagárik Egoi aldera.
 Azalako sartu i gure lurréra
 Narru gorrián or, zugatz⁶ guztiá,
 Errekea orróez, zelai ta mendia
 Pichicho bat bére ez dakarrelá,
 lchasoá asárre, Eguzkia lótan,
 Begirik zabaldu nai ezdabelá.

F. ARRESE Y BEITIA.

(1) Sinceros.—(2) motza=goibela.—(3) leia=izotzu.—(4) kikildu, acoquinar.—(5) arrea. pardo.—(6) zugatza, árbol.